Sofia SULAC

RAPORTUL DINTRE *CUVÂNT*, *NOŢIUNE* ŞI *TERMEN*

Termenii, terminologia, formarea sistemelor terminologice şi deosebirile dintre acestea au fost întotdeauna în atenţia lingviştilor.

O etapă importantă în dezvoltarea ştiinţei terminologice a constituit-o, la mijlocul secolului al XX-lea, lansarea tezei privind complexitatea semantică a termenului, înţeles ca unitate specifică, apartenentă la două sisteme: la cel al limbii şi la sistemul terminologic al unui domeniu ştiinţific.

Clasicul ştiinţei terminologice A. A. Reformatski scria că terminologia este „slugă la doi stăpâni: a sistemului lexical şi a sistemului de noţiuni ştiinţifice".

Putem deduce, aşadar, că natura dublă a termenului determină şi particularităţile lui. Iar de aici rezultă că lingvistica actuală face o distincţie netă între nominaţia terminologică a *cuvântului*, pe de-o parte, şi a *noţiunii,* a *conceptului*, pe de alta, cuvântul devenind „semnul" conceptului. După V. P. Jarţev, „fiecare ştiinţă tinde spre crearea limbajului său, în care concizia semantică rezultă din corespunderea semnului lingvistic cu noţiunea pe care o transmite" [1].

Există mai multe definiţii ale termenului, toate evidenţiază afinitatea acestuia cu noţiunea, excluzând sinonimia, omonimia etc., dar, subliniem încă o dată, dinstincţia respectivă se relevă numai în cadrul unui anumit sistem terminologic. Tot A. A. Reformatski menţiona: „Terminologia este pentru termen acel «câmp» care îi conferă exactitate şi monosemanticitate, în afara lui cuvântul îşi pierde funcţia de termen" [2].

E cunoscut faptul că lexicul unei limbi numeşte obiectele şi fenomenele, „ordonând" realitatea haotică. Limbajul contribuie, într-un anumit sens, la actualizarea lumii. El nu transmite doar o informaţie, nu reproduce pur şi simplu un conţinut, ci le organizează într-un fel anume. Limbajul ştiinţific însumează concepte ştiinţifice, sistematizează, clasifică faptele vizate, devenind o călăuză în labirintul cunoaşterii.

Se ştie că omul care posedă o limbă străină, dar nu cunoaşte fizica, chimia, nu poate traduce un text de specialitate fără a avea la dispoziţie dicţionare speciale. „Noi nu percepem sensul unor texte nu numai din cauză că nu cunoaştem termenii, ci şi pentru că gândirii noastre nu-i este accesibil modelul ştiinţific de a înţelege lucrurile" [3]. Aşadar, fiecare ştiinţă îşi creează „lumea" proprie de termeni şi noţiuni.

Sistemul noţiunilor ştiinţifice reflectă şi o anumită concepţie ştiinţifică. Construcţia unei teorii ştiinţifice avansate se bazează întotdeauna pe claritate, pe studierea interdependenţei dintre obiecte şi fenomene. Numai prin intermediul clasificării savantul „vede" tabloul realităţii studiate. Iar în baza clasificării se creează termenosistemul.

E cazul să menţionăm că ter-

BDD-A20841 © 2005 Revista „Limba Română"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-19 12:15:21 UTC)

minologia nu conţine întregul ansamblu de noţiuni, ea include doar setul de noţiuni al unei singure ştiinţe. Unele şi aceleaşi noţiuni pot fi clasificate după diverse criterii, pe modelul sunetelor unei limbi care sunt diferenţiate după principiul de formare (după modul acţiunii organelor de vorbire), după locul de formare în cavitatea bucală ş.a.m.d., fiecare clasificare reflectând unghiul prin care se analizează materialul de limbă.

Semnificaţia termenului se deosebeşte esenţial de semnificaţia cuvântului din limba comună. El este o *noţiune*, indispensabilă cunoaşterii ştiinţifice. În cadrul unei terminologii o noţiune ştiinţifică se distinge de celelalte în funcţie de semnul care o reprezintă. Din contra, sensul lexical al cuvântului dintr-o limbă comună este determinat de context.

Totuşi caracterul sistemic al terminologiei face imposibilă înţelegerea separată a unor termeni. Pentru a „înţelege, a evalua" un termen, trebuie să cunoşti teoria şi să ştii ce loc ocupă termenul dat în interiorul acestei teorii. Sensul termenului determină locul lui într-o construcţie teoretică. Pornind de la acestea, N. V. Juşmanov afirmă: „Dacă ştii termenul, ştii locul lui în sistem, ştiind locul lui în sistem, înţelegi şi sensul deplin al termenilor" [4].

După cum am remarcat deja, termenul e, concomitent, cuvânt, simplă unitate lexicală, de aceea A. A. Reformatschi spune: „Termenul este un constituent obişnuit al sistemului lexical al limbii. Termenii sunt absorbiţi în componenţa vocabularului unei limbi şi se supun ordinii fonetice şi gramaticale a acesteia" [2].

În prezent definirea termenului în limbă, determinarea legăturii dintre termeni şi a interacţiunilor cu alte unităţi lexicale, cu alte nivele ale limbii formează obiect de studiere lingvistică. Or, termenii nu sunt despărţiţi de unităţile lexicale simple printr-un zid, există aici o corelaţie specială: unele cuvinte din limbă intră în componenţa terminologiei, devenind termeni, şi invers – termenii utilizaţi în textele obişnuite intră în limba comună.

Ca să cunoşti sensul termenului, nu-i destul să ştii „sensul uzual" (obişnuit) al cuvintelor din care provin aceşti termeni, trebuie să cunoşti temeinic şi domeniul ştiinţific respectiv.

BIBLIOGRAFIE

1. Iarţev V. P., *Razvitie iazâka nauki* // Nauka i celovecestvo, Moskva, 1975.

2. Reformatski A. A., *O necotorâh voprosah terminologhii* // Hrestomatia, Moskva, 1994.

3. Gherd A. S., *Osnovî naucino-tehniceskoi lexicografii*, Leningrad, 1986.

4. Iuşmanov N. V., *Grammatica inostrannâh slov* // Slovari inostrannâh slov, Moskva, 1937.

BDD-A20841 © 2005 Revista „Limba Română"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-19 12:15:21 UTC)